

EGY URALKODÓI MELLÉKREZIDENCIA ÉPÍTÉSZETI ELEMEI A TATAI VÁR 15. SZÁZADI KŐFARAGVÁNYAI

GILICH OLIVÉR¹

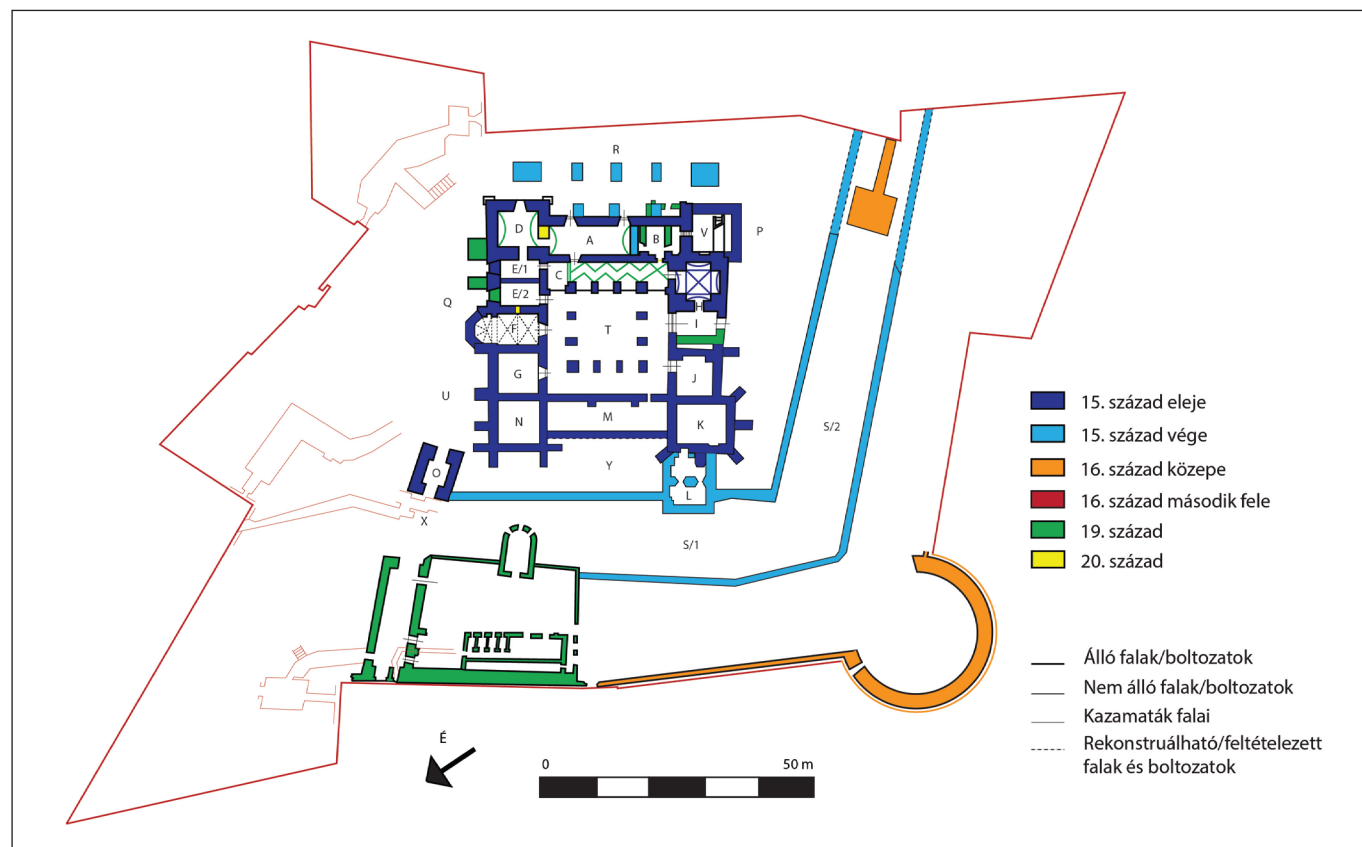
Magyar Régészeti 10. évf. (2021), 2. szám, pp. 38–46. <https://doi.org/10.36245/mr.2021.2.1>

A Komárom-Esztergom megyében fekvő tatai vár, mint kiemelt fontosságú műemlék, valamint kedvelt kirándulólé hely és turisztikai látványosság sokak számára jól ismert helyszín. A festői szépségű Öreg-tó partján emelkedő középkori várépítmény a maga nemében rendkívüli látványt nyújt az arra járóknak. Annak ellenére, hogy a vár a késő középkorban fontos reprezentatív funkcióval rendelkezett, régészeti feltárása pedig már fél évszázaddal ezelőtt megtörtént, a szakma mindaddig viszonylag keveset foglalkozott a vár építéstörténetének és reprezentációs szerepének részletesebb kutatásával. Az építmény jelen állapotában ugyan keveset mutat az eredeti, 15. századi kinézetéből, azonban a megmaradt álló falak és a kőfaragványok egy csoportjának alapos vizsgálata közelebb vihetnek minket a pontosabb megismeréshez.

Kulcsszavak: Tata, vár, 15. század, uralkodói reprezentáció, kőfaragvány, ablakkeret, mellvéd

A TATAI VÁR TÖRTÉNETE

Jelen ismereteink szerint a 15. század első évtizedében, Luxemburgi Zsigmond király (1387–1437) uralkodása alatt került sor a tatai vár felépítésére (B. SZATMÁRI 1975, 276). A szabályos, közel négyzetes alaprajzú, négy saroktoronnyal rendelkező várépület (1. kép) az érett gótika stílusjegyeit viselte magán (B. SZATMÁRI 1974, 47), és uralkodói mellékrezidenciaként használták. Zsigmond király egyik kedvelt tartózkodási helye volt.

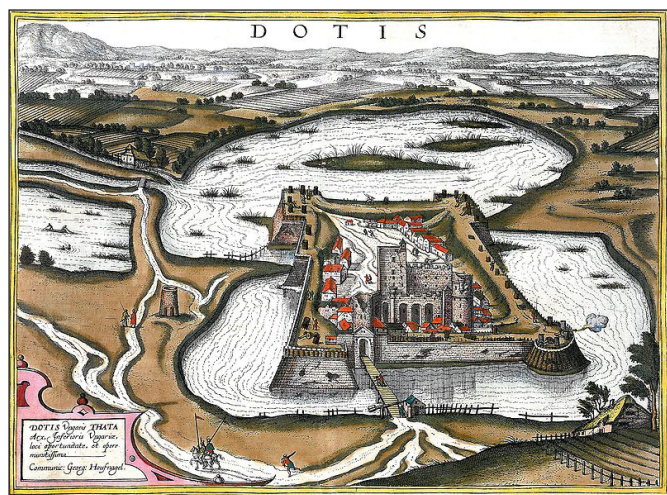


1. kép. A tatai vár alaprajza (B. SZATMÁRI 1974 nyomán)

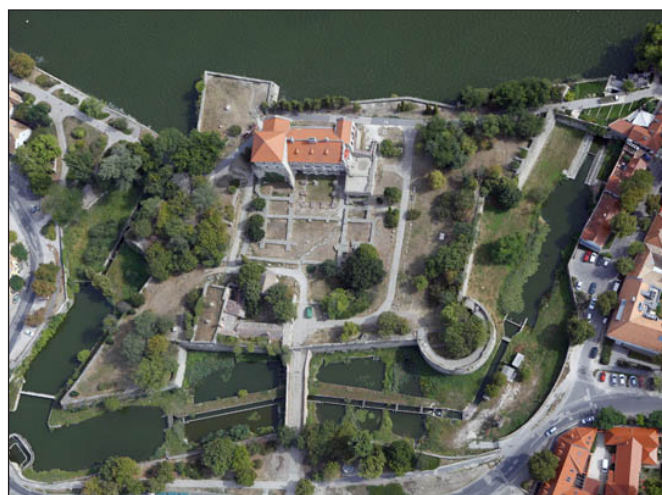
¹ E-mail: gillich.oliver@gmail.com

dási helyévé vált és évente több alkalommal is megfordult itt hosszabb-rövidebb időszakokra az uralkodó ismert tartózkodási helyeit felsoroló itinerárium szerint (ENGEL & C. TÓTH 2005, 89–130). Ennek ellenére Zsigmond közel másfél-két évtized után, valamikor az 1420-as években a várat elzálogosította id. Rozgonyi István temesi ispánnak (ENGEL 1977, 161), majd ezt követően körülbelül fél évszázadon keresztül a Rozgonyi-család kezében maradt (SCHMIDTMAYER 2012, 123–140). Pontosán nem ismert időpontban, de írott források alapján feltehetően az 1470-es évek elején Hunyadi Mátyás király (1458–1490) birtokába került, amely így ismételten uralkodói mellékrezidenciaként funkcionálhatott. Mátyás azonban kevesebb alkalommal látogatta meg Tatát, amiről az itineráriuma is tanúskodik (HORVÁTH 2011, 62–131). Halála után egy rövid időszakra törvénytelen fiáé, Corvin Jánosé lett, majd 1492–1493 táján újra uralkodói kézbe, II. (Jagelló) Ulászlóhoz (1490–1516) került (NEUMANN 2010, 76). Az ő idején ismét előtérbe került a vár szerepe, különösen kiemelkedő az 1510-es év, amikor országgyűlést tartottak a falai között (C. TÓTH 2010, 16). Mátyás király uralkodásának második felére és II. Ulászló regnálásának első felére keltezhető a vár második építési periódusa, amely azonban lényegesen nem változtatott az alaprajzon, csupán kiegészítette azt (*I. kép*). Ekkor épült fel az északnyugati saroktorony elé egy négyszögletes alaprajzú építmény (L betűvel jelölve; *I. kép*), a vizesárkot kívülről és belülről övező kerítőfalak (utóbbi belekötött az említett négyszögletes építménybe), valamint a vár tóparti homlokzata előtt nyolc pilléren nyugvó (R betűvel jelölve; *I. kép*), függőként azonosított építmény (B. SZATMÁRI 1974, 47, 52).

A mohácsi csatát (1526) követő viszontagságos időszakban a tatái vár számára nehéz évtizedek következtek. Ekkorra végleg elvesztette uralkodói mellékrezidencia szerepét és betagozták a létrejövő végvári rendszerbe. A 16. század második felében az ostromok és az átépítések miatt súlyos károk érték a középkori várat (SCHÖNERNÉ 1968; TÓTH 1998), ahogyan az Georg Hoefnagel 1600-ban készült metszetén is látható (2. kép). Az épületet a 18. században az Esterházy-család szerezte meg, akik elbonttatták a vár északi, keleti és nyugati szárnyát, a törmelékeikkel pedig a belső vizesárkot feltöltötték. Csak a déli palotaszárnyat hagyták meg (3–5. kép) (B. SZATMÁRI 1974, 48), amit a 19. században két ütemben átépítettek (ERDEI 1971, 80).



2. kép. Georg Hoefnagel 1600-ban készített metszete a tatái várról (forrás: keptar.niif.hu)



3. kép. A vár madártávlatból
(forrás: legifelvetel.hu)

KUTATÁSTÖRTÉNET

Az építmény elpusztult részeinek régészeti feltárására 1965–1972 között került sor (B. SZATMÁRI, 1974, 45–53). Ennek során tisztázni sikerült a vár pontos alaprajzát, azonban az is nyilvánvalóvá vált, hogy a korábban említett, a 18. század közepén elvégzett tereprendezéssel a keleti, északi és nyugati palotaszárnyak falait a legtöbb helyen szinte teljes mértékben visszabontották a sziklafelszínig (B. SZATMÁRI, 1974, 46). Amíg itt egyértelműen szintsüllyesztést hajtottak végre, addig a déli palotaszárny és az Öreg-tó közötti területet (R betűvel jelölve; *1. kép*) a 19. században feltöltötték, így annak járósíntje több méterrel mag-



4. kép. A tatai vár egykori déli szárnyának északi (belső) homlokzata (a szerző felvétele)



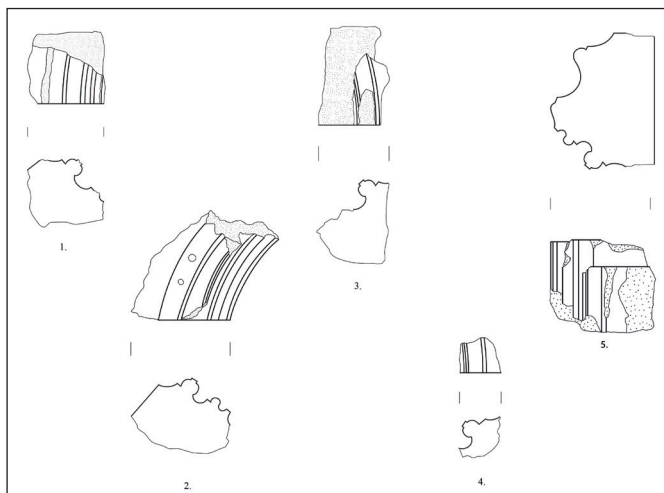
5. kép. A vár látképe a tó felől (a szerző felvétele)

sabba került (Ásatási jelentés, 1969). Leleteket – köztük kőfaragványokat – csak az északi szárny pincéjében (M betűvel jelölve; 1. kép), a belső vizesárok feltárt északnyugati szakaszában (S betűvel jelölve; 1. kép) és más, a tereprendezés által nem érintett területeken (P, Q és U betűkkel jelölve; 1. kép) találtak nagyobb számban (Ásatási jelentések, 1965–1972). Az ásatás mellett a déli palotaszárny felújítását is elvégezték. A vakolatok eltávolítása után több, eredeti helyén található és befalazott középkori ablak és ajtó került napvilágra, melyek egy részét kibontották és helyreállították (Ásatási jelentés, 1969–1971). A várral kapcsolatos egyik legfontosabb épületrégészeti megfigyelést is ekkor tették: a ma álló tornyot (E betűvel jelölve; 1. kép) a 19. században emelték, azonban az északi fala nagyrészt középkori eredetű, ami ráadásul egykor egy kétszintes várkapolna déli fala volt (4. kép). Különösen szerencsésnek mondható ez a helyzet, ugyanis a falról leolvasható az egykori szakrális tér szerkezete, ami egyben a vár legmagasabban álló eredeti falazata is (BUZÁS 2010, 94).

A KÖZÉPKORI KŐFARAGVÁNYOK ÉS REKONSTRUKCIÓS LEHETŐSÉGEIK

A középkori tatai vár építészeti reprezentációjáról csak a déli palotaszárny egyes elemeinek, illetve a régészeti feltárás során napvilágra került kőfaragvány-töredékeknek a vizsgálatával kaphatunk képet. A déli szárnyban ma is megfigyelhetünk több eredeti helyén található, helyreállított vagy részlegesen megmaradt középkori ajtó- illetve ablakkeretet, amelyek többsége besorolható a fentebb említett két, 15. századi építési periódusba. A keltezésükben a *Medium Regni* más uralkodói rezidenciaépítkezéseinek (elsősorban a budai és a visegrádi várak) műrészleteivel való párhuzam segített. Ugyanezek mondhatók el az egyes terek lefedését szolgáló boltozatokkal kapcsolatban is.

A 20. század 60-as, 70-es éveiben folytatott ásatások során felszínre hozott kőfaragvány töredékek száma meghaladja a 200-at. Nagyobb számban érett és késő gótikus elemek találhatók a leletanyagban, mellettük mindössze alig két tucat példányban képviseltetik magukat a kora reneszánsz töredékek. A legtöbb faragvány a gótikus ajtó- és ablakkeret, illetve a boltozati elemek csoportjába sorolhatók. Kisebb, de jelentős egységeket alkotnak még a mellvéd-töredékek, a konzolok, valamint a különböző építészeti fejezetek és lábzatok. Az említett töredékek alapján több elméleti rekonstrukciót is sikerült megrajzolni: a vár keleti főkapuját, a kápolna nyugati kapuját, két gótikus osztott ablakkeretet, egy késő gótikus 2×2 osztatú ablakot, valamint két mellvédet. Ezek közül a továbbiakban a csupán a legreprezentatívabbakat (főkapu, 2×2-es ablak, mellvédek) kívánom bemutatni, melyek mind a tatai vár egykori megjelenésének egy-egy apró díszes részletét hivatottak megjeleníteni. Meg kell még említeni a reneszánsz ballusztrádos korlátot is, melynek korábban nem csak elméleti rekonstrukciója készült el, hanem az eredeti töredékek felhasználásával sikerült újraalkotni a szerkezetet (BUZÁS 2008; BUZÁS 2010, 107–108).

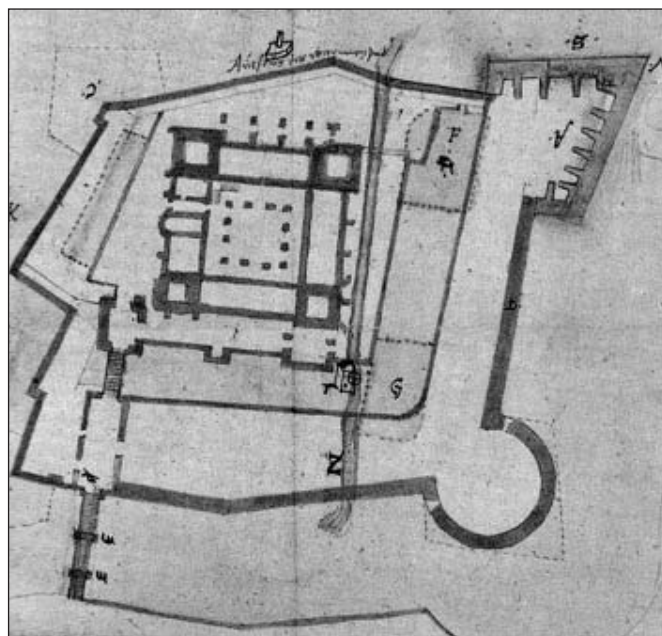


6. kép. A főkapu faragványai

Az 1968. évi ásatáson a vár keleti homlokzata előtt, annak is a déli részén (Q betűvel jelölve; 1. kép) több nagyméretű, gazdagon tagolt profillal ellátott kőfaragvány (6. kép) került elő (Ásatási jelentés, 1968). A töredékekről a profiljaik alapján egyértelműen megállapítható volt, hogy valamikor (egy kivétellel!) ugyanazon nyíláskeret részét képezték (7. kép), ami nem más volt, mint a vár egykori főkapuja. Ezt az elméletet támasztja alá Giulio Turco 1569-ben készült váralaprajza (8. kép) (SCHÖNERNÉ 1968, 263), melyen a várkápolnától délre jelöl bejáratot, vagyis ugyanott, ahonnan az említett faragott kövek is előkerültek. Továbbá szerencsés körülménynek tekinthető az is, hogy a fentebb említett, 18. század közepi tereprendezés a várnak ezt a kis területét nem érintette. Ennek köszönhetően kerülhetett elő ez a néhány kőfaragvány a főkapu eredeti elhelyezkedésének közvetlen közelében. Az egykori nyílást ismeretlen időpontban megszüntették és befalazták, így ma már semmilyen nyoma sem fedezhető fel a külső falszövevényen (9. kép). Jelenleg a leletanyagban öt darab faragvány található, ami ehhez a szerkezethez sorolható: ebből négy íves, egy pedig egyenes szakaszhoz tartozó réteggő. Ezek alapján a főkapu elméleti rekonstrukciói elkészíthetők voltak. Rögtön két változatot készítettem el, ugyanis annak ellenére, hogy első ránézésre félköríves lezárodású megoldás képzelhető el (10. kép), véleményem szerint a csúcsíves kialakítás sem zárható ki (11. kép). A főkapu eredeti méreteit azonban nem lehet ezek alapján meghatározni, csupán egyetlen adatra lehet következtetni: a félköríves lezárodás esetén a főkapu szélessége a töredékek hajlásszöge alapján megközelítőleg 1,6–1,8 m lehetett. A



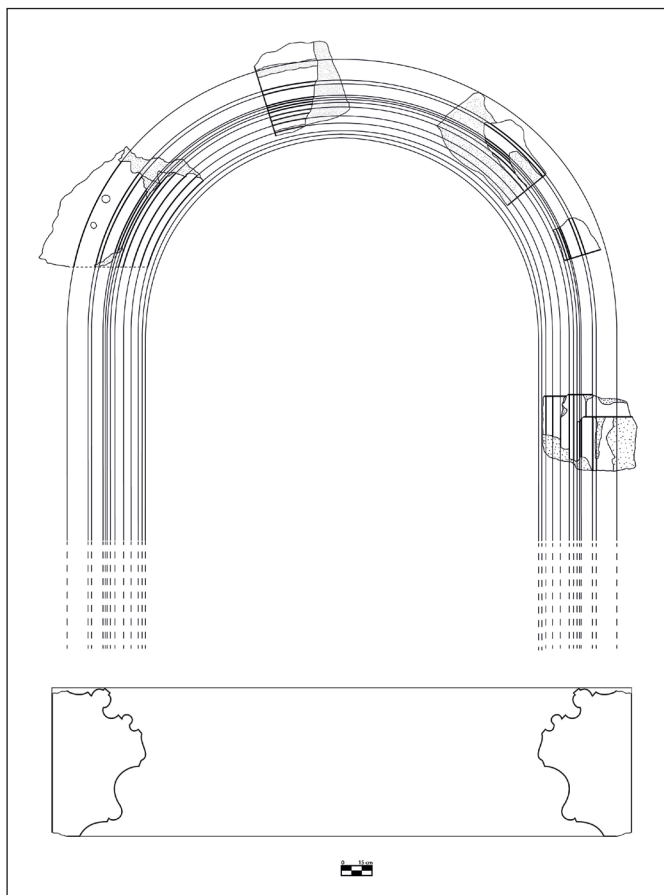
7. kép. A főkapu faragványai az 1968-as előkerülésük után



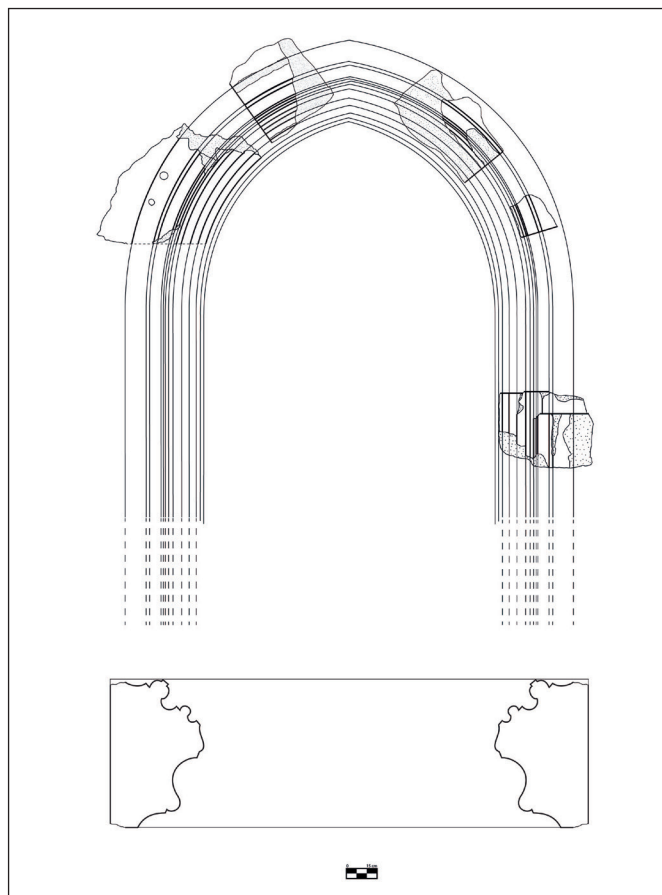
8. kép. Giulio Turco 1569-es felmérése (SCHÖNERNÉ 1968, 263)



9. kép. A főkapu egykori feltételezett helye



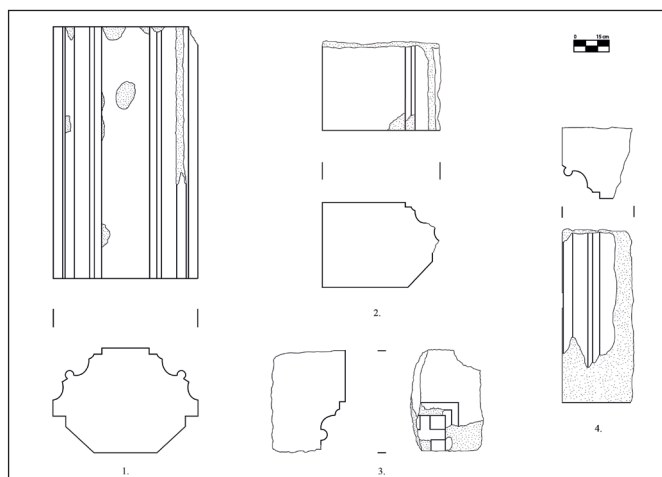
10. kép. A főkapu elméleti rekonstrukciója I.



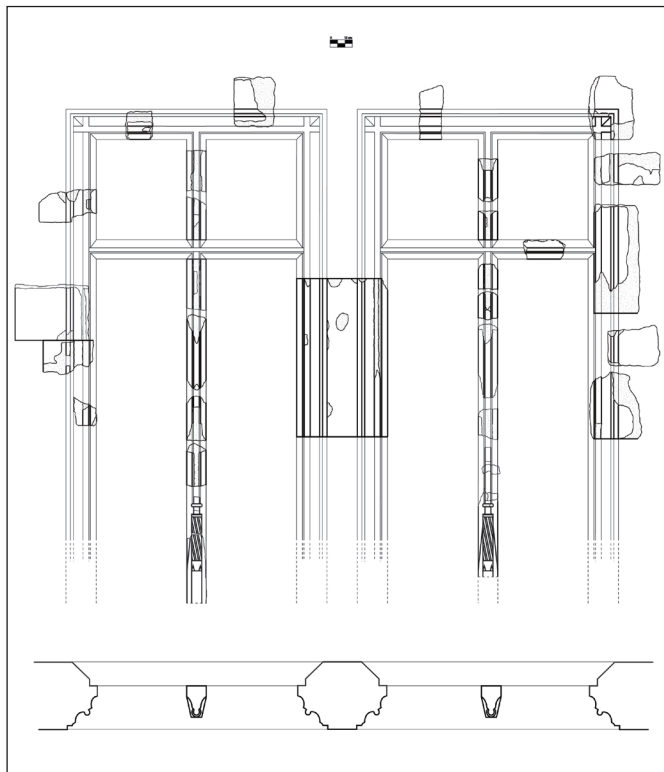
11. kép. A főkapu elméleti rekonstrukciója II.

nyílászkeret keltezése művészettörténeti párhuzamok vizsgálata útján lehetséges. Két közeli analógia ismert számomra: az ozorai vár középkori (a mai nyugati) kapuja (FELD & KOPPÁNY 1987, 337, 343), valamint a kismartoni vár kapuja (HOLZSCHUH 1995). Mindkét nyílászkeret a 15. század első évtizedeire keltezhető, így a tatai is minden bizonnyal ekkor, vagyis a vár első építési periódus során készülhetett.

A legnagyobb, összesen 33 darab kőfaragványt tartalmazó csoport elemei mind egy ablakkeret részeit alkották egykor. A legtöbb példány pontos lelőhelye nem ismert, azonban néhányról tudjuk, hogy a mára teljesen elpusztult délnyugati saroktorony területéről (V betűvel jelölve; 1. kép), illetve annak környékéről (P betűvel jelölve; 1. kép) kerültek elő (Ásatási jelentés, 1970). Mindezeket túl pár faragványra a tatai Öreg-tó medrének északi részén bukkantak rá. A csoport elemei az azonos méretű és felépítésű profilkialakítások alapján voltak elkülöníthetők (12. kép). A faragott kövek között 13 darab keretkő, egy darab vízszintes és 19 darab függőleges ablakosztó található. A szárkövek lábazati lezárásai nem ismertek, azonban a függőleges ablakosztóké igen. A töredékek alapján tudjuk, hogy a pálcstag megvastagodott csavart lábazatban végződött, így minden bizonnyal a szárkövek lábazatain található pálcák végződése is hasonló lehetett. A csoport legnagyobb és egyben a legfontosabb tagján – egy szárkövön – két, középtengelyesen tükröszimmetrikus profil került kialakításra (1. számmal jelölve; 12. kép). Ennek a megfigyelésnek köszönhetően



12. kép. Késő gótikus kettős ablak néhány töredéke

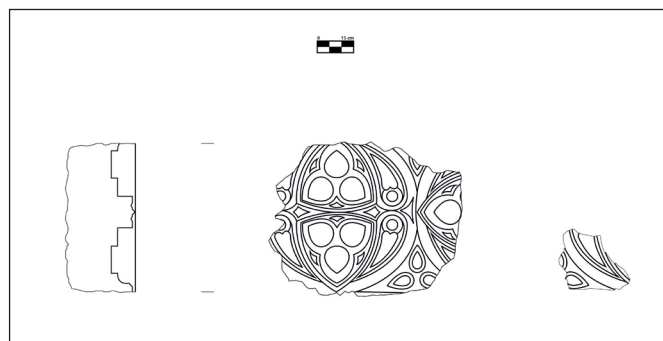


13. kép. Késő gótikus kettős ablak rekonstrukciója

királyhoz, a győriét pedig az uralkodó egyik bizalmi emberéhez, Nagylucsei Orbán győri püspökhöz köti a kutatás (SEDLMAYR 1992, 52). Ezek alapján felvethető annak a lehetősége is, hogy a tatai vár második építési periódusában egy zárterkély kialakítására kerülhetett sor. A vár alaprajzán látható egy, az említett második építési periódusra keltezett négyszögletes alaprajzú építmény, melyet az északnyugati saroktorony elé építettek; ez véleményem szerint lehetne akár egy zárterkély alapozása is. (Bár ez csupán hipotézis, mindenképpen fontosnak tartom felvetni, annak ellenére is, hogy az ablak néhány töredéke nem innen, hanem a délnyugati saroktorony környékéről került elő (V és P betűkkel jelölve; 1. kép)). Ahogy fentebb említettem, a tatai ablak profilja nem egyezik a másik két zárterkély-ablak tagozataival, azonban több, a 15. század második feléből származó nyíláskerettel rokonítható. Ide sorolható három ablak a visegrádi királyi palotából (BUZÁS 1990, 239–241. kép), valamint Budáról (GEREVICH 1966, 285. és 405. kép) és Esztergomból (BUZÁS & TOLNAI 2004, 83–85; 5–8. kép) is ismertek analógiák. Továbbá a szeged-alsóvárosi ferences kolostorban található még egy ablakkeret, amelynek profil kialakítása szinte teljesen megegyezik a tatai kettős ablakéval (LUKÁCS 2000, 176; 63–64. képek). Az analógiák alapján a tatai 2×2 -es nyíláskeret a 15. század utolsó negyedére, illetve a 16. század első évtizedére keltezhető.

Végezetül szeretnék még kitérni a gazdag mérműdíssítéssel ellátott mellvédekre is, melyek a vár reprezentációjának legkiemelkedőbb példányai. A leletanyagban összesen öt darab gótikus mellvédtöredék különíthető el, melyek egykor három különböző szerkezet részét alkották. A régészeti feltárás során az egykori északi palotaszárnny pincéjének feltöltésében (M betűvel jelölve; 1. kép) egy gazdagon faragott gótikus vak körácsos mellvéd maradványai kerültek napvilágra (Ásatási jelentés, 1968). A töredékeket restaurálták és két nagyobb darabot sikerült összeállítani belőlük (14. kép). Ezek alapján a mellvéd váltakozva két, egymás alatt vízszintesen tükrö-

egyértelművé vált, hogy ebben az esetben egy közös központi szárkövel rendelkező 2×2 -es osztású ablak eleméről van szó. A nagyszámú töredék ellenére az eredeti ablakkeret pontos méretei nem ismertek, ugyanis a feltárt elemek alapján erre a kérdésre nem lehet pontos választ adni. Egyedül az előbb említett szimmetrikus szárkö nyújthat némi támpontot. Ezen ugyanis sem lábazati kialakítás, sem vízszintes ablakosztó csatlakozása nem figyelhető meg, ráadásul mindkét végén simára faragott illesztési sík található. Így ennek az elemnek mindenképpen a vízszintes ablakosztó és a lábazat között kellett elhelyezkednie. Mindezen bizonytalanságok ellenére vállalkoztam az ablakkeret elméleti rekonstrukciójának elkészítésére (13. kép). Két ehhez hasonló ablakkeret ismer ebből a korszakból: az egyik a visegrádi királyi palotából (BUZÁS 1990, 249. kép), míg a másik a győri püspökvárból (SEDLMAYR 1992, 52). A két ablak azonban a tataival ellentétben nem 2×2 -es, hanem 2×4 -es osztású, továbbá a profilkialakításaik is eltérőek. Azonban a két ablakban közös, hogy mindkettő egykor zárterkélyen helyezkedett el: a visegrádi építést Mátyás



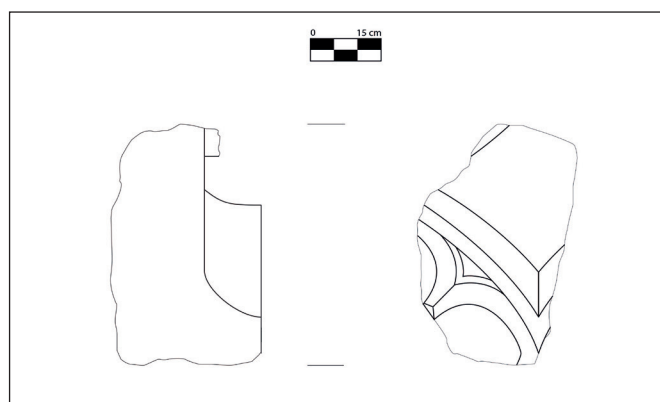
14. kép. A mellvéd I. töredékei



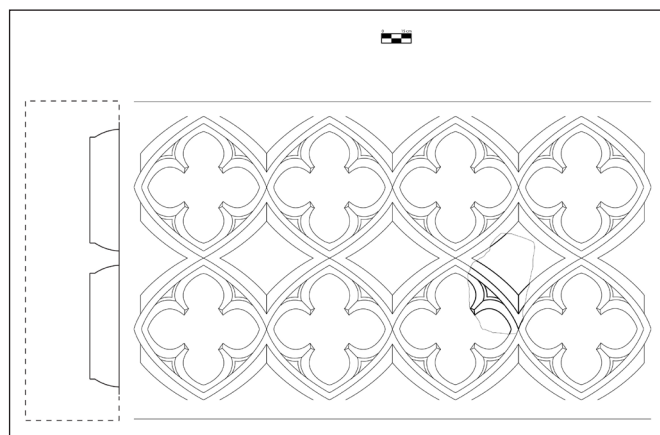
15. kép. A mellvéd I. elméleti rekonstrukciója

szimmetrikusan elhelyezkedő háromkaréjos elemből és azt kör alakú mezőbe foglalt négy halhólyagokból szerkesztett ornamentikából épül fel. A mellvéd analógiái megtalálhatóak a pozsonyi várban, illetve a bécsi Stephansdom nyugati karzatán (MAROSI 1983, 308–309). A töredékek alapján a rekonstrukciója megrajzolható volt (15. kép). Annak ellenére, hogy az északi palotaszárny területéről került elő, nem köthető egyértelműen ehhez az épületrészhez, ahogyan nem is zárható ki ide tartozása sem. További két mellvédhez tartozó darabok is megtalálhatóak a leletanyagban. Az egyiket (16. kép) a délnyugati torony területén (V betűvel jelölve; 1. kép) tárták fel (Ásatási jelentés, 1970) a másik (2-es számmal jelölve; 17. kép) pedig az Öreg-tóból került elő, a harmadik lelőhelye ismeretlen (1-es számmal jelölve; 17. kép). Rajzi rekonstrukcióra azonban csak az előbbi esetében volt lehetőségem (18. kép), melynek során két sorban elhelyezkedő, négykaréjos központú mezőket feltételezek. A faragvány közeli rokonságot mutat a csütörtökhelyi plébániatemplomhoz a 15. század második felében hozzáépített késő gótikus kápolna karzatának mellvédjével (MAROSI 1987, 670). A másik két összetartozó faragvány középpontjában is négykaréjos elem található, azonban töredékességük miatt rajzi rekonstrukcióra nem vállalkoztam. A három mellvéd közül az egyik minden bizonnyal a várkápolna (F betűvel jelölve; 1. kép) felső terének karzatát díszíthette.

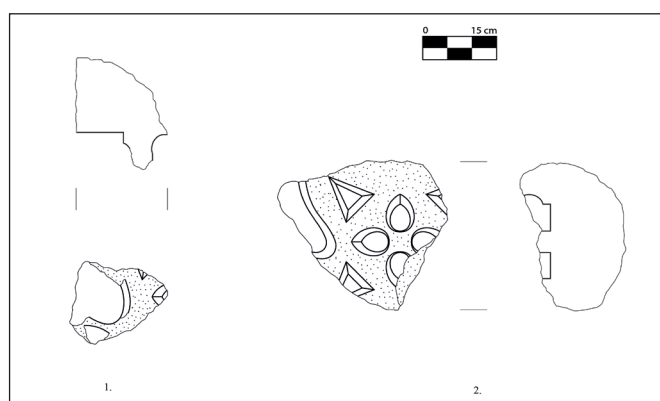
Összefoglalásként elmondható, hogy a tatai vár a 15. században élte a virágkorát, amit az írott források mellett a régészeti leletanyag is alátámaszt. Az 1965–1972 között folytatott ásatások által a felszínre hozott kőfaragványokkal és az ezek egy csoportja alapján készített rekonstrukciókkal is az építészetben megjelenő uralkodói reprezentáció egy szeletét kívántam bemutatni.



16. kép. A mellvéd II. töredéke



17. kép. A mellvéd II. elméleti rekonstrukciója



18. kép. A mellvéd III. töredékei

BIBLIOGRÁFIA

Ásatási jelentések, 1965–1972. Kuny Domokos Megyei Múzeum Adattár.

B. Szatmári, S. (1974). Előzetes jelentés a tatai vár ásatásáról. *Archaeologiai Értesítő* 101, 45–53.

B. Szatmári, S. (1975). Tata. In Gerő László (szerk.), *Várépítészetiünk*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó.

Buzás, G. (1990). *Visegrád, királyi palota I. A kápolna és az északkeleti palota*. Lapidarium Hungaricum. Magyarország építészeti töredékeinek gyűjteménye 2. Pest megye I. Budapest: Országos Műemléki Felügyelőség.

Buzás, G. (2008). Ballusztrados loggiák a magyar kora reneszánsz építészetben. *Castrum – A Castrum Bene Egyesület folyóirata* 8, 71–108.

Buzás, G. (2010). A tatai vár 1510-ben. In László János (szerk.), *A diplomácia válaszútján. 500 éve volt Tatán országgyűlés* (pp. 93–113). Annales Tataienses 6. Tata: Tata Város Önkormányzata – Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Igazgatósága.

Buzás, G. & Tolnai, G. (2004). *Az Esztergomi Vármúzeum Kötárának katalógusa*. Az Esztergomi Vármúzeum Füzetek 2. Esztergom.

C. Tóth, N. (2010). Az út Tatáig. Országgyűlések 1510-ben. In László János (szerk.), *A diplomácia válaszútján. 500 éve volt Tatán országgyűlés* (pp. 9–28). Annales Tataienses 6. Tata: Tata Város Önkormányzata – Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Igazgatósága.

Engel, P. & C. Tóth, N. (2005). *Királyok és királynék itineráriumai (1382–1438)*. Segédletek a középkori magyar történelem tanulmányozásához 1. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Támogatott Kutatóhelyek Irodája.

Engel, P. (1977). *Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond korban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Erdei, F. (1971). A tatai vár helyreállítása. *Műemlékvédelem – Műemlékvédelmi és Építészettörténeti Szemle* 15 (2), 80–82.

Feld, I. & Koppány, T. (1987). Az ozorai vár. In Beke László, Marosi Ernő & Wehli Tünde (szerk.), *Művészet Zsigmond király korában 1387–1437. Tanulmányok I.* (pp. 332–346). Budapest: MTA Művészettörténeti Kutatócsoport.

Gerevich, L. (1966). *A budai vár feltárása*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Holzschuh, G. (1995). Zur Baugeschichte des Fürstlich Esterházyischen Schlosses in Eisenstadt. In J. M. Perschy (Hrsg.), *Die Fürsten Esterházy. Ausstellungskatalog* (pp. 144–155). Burgenländische Forschungen Sonderband 16. Eisenstadt.

Horváth, R. (2011). *Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458[1476]–1490)*. História Könyvtár, Kronológiák, Adattárak 12. Budapest: História – MTA Történettudományi Intézet.

Gillich Olivér • Egy uralkodói mellékrezydencia építészeti elemei. *A tatai vár 15. századi kőfaragványai*

Lukács, Zs. (2000). A Szeged-alsóvárosi ferences kolostoregyüttes. In Kollár Tibor, Bardoly István & Lövei Pál (szerk.), *A középkori Dél-Alföld és Szer* (pp. 143–192). Dél-Alföldi Évszázadok 13. Szeged: Csongrád Megyei Levéltár.

Marosi, E. (1983). Buda és Vajdahunyad, a 15. századi magyarországi építészettörténet tartópillérei. *Építés-Építészettudomány* 15, 293–310.

Marosi, E. (1987). *Magyarországi művészet 1300–1470 körül*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Neumann, T. (2010). A tatai vár és urai a Jagelló-korban. In László János (szerk.), *A diplomácia választóján. 500 éve volt Tatán országgyűlés* (pp. 66–92). Annales Tataienses 6. Tata: Tata Város Önkormányzata – Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Múzeumainak Igazgatósága.

Schmidtmayer, R. (2012). Vértesi várak. A Rozgonyi család főúri rezidenciái a 15. században. In Péterfi Bence, Vadas András, Mikó Gábor & Jakab Péter (szerk.), *Micae Mediaevales II. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról*. (pp. 123–140). Budapest: ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola.

Schönerné, P. I. (1968). A tatai vár 1569–72-ből származó alaprajza. *Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei* 1, 263–272.

Sedlmayr, J. (1992). Késő gótikus zárt erkély a győri Püspökvárban. *Műemlékvédelmi Szemle. Az Országos Műemléki Felügyelőség tájékoztatója* 1, 48–53.

Tóth, S. (1998). A tatai vár ostromának szerepe a 15 éves háborúban. In: Fatuska János, Fülöp Éva Mária & ifj. Gyüsi László (szerk.), *Annales Tataienses I. Tata a tizenöt éves háborúban*. (pp. 19–44). Tata: Mecénás Közalapítvány.